

Нийслэл дахь гэмт хэргийн төлөв байдал, хандлага

Д. Дашижав

Нийслэлийн засаг даргын

Статистик, мэдээлэл, судалгааны

албаны мэргэжилтэн

1. Гэмт явдал, гэмт хэрэг, үндсэн шинж

Зах зээлийн харилцаанд шилжиж байгаа өнөө үед нийгэм, улс төр, эдийн засгийн хөгжлийн үйл явц, түүний хүрээнд гарч байгаа хүний амьдрал, түүний ахуй нөхцөлтэй холбоотой олон асуудалд шүүмжлэлтэй хандах, өөрөөр сэтгэж бодохыг зүй ёсоор шаардаж байна. Тийм асуудлын нэг нь хүн төрлөхтнийг олон зууны турш бухимдуулж ирсэн гэмт явдал юм. Аливаа нийгэм гэмт явдлыг өөрөө төрүүлдэг боловч түүнтэйгээ эргэж тэмцэхээс өөр аргагүйд хүрдэг байна. Хүний нийгмийн оршиж, тогтож ирсэн бодит зүй тогтол түүх ийм юм.

Гэмт явдал бол нийгэм өөрөө хэдий хэр оршин тогтнож ирсэн төдий хэр хугацаанд хүн төрөлхтнийг дагаж ирсэн нийгмийн сөрөг үзэгдэл юм. Хүмүүс олон зуун жилийн турш гэмт явдлын өмнө айж түгшиж, бухимдаж ирсэн ба гэмт хэрэг хаанаас гарч ирэв, түүнтэй хэрхэн тэмцэх ёстой юм бэ гэдэг асуулт байнга тавигдсаар ирсэн байна.

Гэмт явдлын түүхэн хандлага, түүнд хийсэн судалгаа олон зуун жилийн тэмцлийн арга, туршлагаас үзэхэд гэмт хэргийг ниймийн хөгжлийн зөрчлийн сөрөг үр дагавар болж илэрдэг нийгэм, улс төр, эдийн засгийн бүх хэлбэршилд байдаг бодит үзэгдэл гэж үзэж болох юм. Энэ учраас гэмт явдлыг нийгмийн ухамсрын холбогдолтой бүх талаар нөхцөлдсөн, түүнтэй салшгүй уялдаа холбоотой нийгмийн нарийн төвөгтэй сөрөг үзэгдэл гэж нэрлэж болно.

Гэмт хэрэг гэдэг нь Монгол улсын тусгаар тогтнол бүрэн эрхт болон үндэсний аюулгүй байдал, хүний амь, эрүүл мэнд, эрх чөлөө, нийгмийн болон хувийн өмч, үндэсний баялаг, байгаль орчин, түүний эрх зүйн бусад журамд халдаж хохирол учруулсан, эсхүл учруулах агуулгатай нийгэмд аюултай, эрүүгийн хуульд заасан гэм буруутай үйлдэл, эс үйлдэхүй юм. Гэмт хэрэг нь нийгэмд аюултай, эрүүгийн хуульд заасан, гэм буруутай, ял хүлээх гэсэн хэд хэдэн заавал байх шинжтэй.

а. Гэмт хэрэг нийгэмд аюултай байх шинж:

Гэмт хэрэг нь ямагт хүний идэвхтэй буюу идэвхгүй зан үйлийн хэлбэрээр илэрдэг гэмт үйл ажиллагаа байдаг. Гэм буруутай этгээдийн үйлдэл, эс

үйлдэл заавал нийгэмд аюултай байх нь гэмт хэргийн хамгийн гол материаллаг шинж юм. Гэмт үйлдэл, эс үйлдлийн нийгэмд аюултай шинж нь эрүүгийн хуулийн хэм хэмжээгээр хамгаалагдсан нийгмийн харилцаанд бодит хохирол учруулсан, эсвэл тийм хор уршиг учрах бодит боломж бий болгосоноор илэрнэ.

б. Гэмт хэргийн хуульд заасан шинж:

Гэм буруутай этгээдийн хийсэн үйлдэл, эс үйлдэл нь нийгэмд аюултай байлаа ч тухайн үед эрүүгийн хуульд заагаагүй бол гэмт хэрэг болохгүй. Иймд үйлдэл, эс үйлдлийг эрүүгийн хуульд гэмт хэрэг гэж заасан байх нь гэмт хэргийн нөгөө нэг зайлшгүй шинж болдог.

в. Үйлдэл, эс үйлдэл гэм буруутай байх гэмт хэргийн шинж:

Гэмт хэргийн нийгэмд аюултай, хуульд заасан хоёр шинж шийдвэрлэх ач холбогдолтой гэм буруутай этгээд өөрийн хийх гэж буй үйлдэл, эс үйлдэл түүний улмаас үүсч болох хор уршигт сэтгэл зүйн хувьд хэрхэн хандсан бодит байдлыг заавал тогтоох шаардлагатай байдаг.

Манай эрүүгийн хуульд заасан үйлдэл, эс үйлдлийг субъект оюун санаа хүсэл зоригийн дараах байдлуудад байхдаа хийсэн байвал түүнийг сая гэм буруутай гэж үзнэ. Үүнд:

1. Шууд санаатай, гэмт хэрэг үйлдсэн этгээд өөрийн үйлдэл бусад эс үйлдлийн нийгэмд аюултай шинж чанарыг ухамсарлаж түүнээс учирч болох нийгэмд аюултай хор уршгийг урьдаас мэдсээр байж хүсэж үйлдсэн

2. Шууд бус санаатай үйлдэл, эс үйлдлийнхээ төлөө нийгэмд аюултай хор уршгийг ухамсарлаж, мэдэж байсан боловч хор уршигт зориуд хүргэсэн. Хөнгөмсөгөөр хандсан гэмт хэрэг үйлдсэн этгээд өөрийн үйлдэл буюу эс үйлдэл нийгэмд аюултай хор уршигт хүргэж болохыг урьдаас мэдсэн боловч тэр хор уршгийг гаргахгүй байж чадна гэж хөнгөмсөгөөр найдаж хор уршиг бий болгосон.

3. Хайхрамжгүй хандсан үйлдэл, эс үйлдлийнхээ улмаас хор учруулна гэдгийг урьдаас мэдэх ёстой, мэдэх бололцоотой байсан атал мэдэлгүй үйлдсэн гэмт хэрэг үйлдсэн этгээд хэрэг үйлдэх үеийн нөхцөл байдал, үйлдэл эс үйлдлийн нийгэмд аюултай шинж түүнээс учрах хор уршгийг урьдаас мэдэх боломжгүй, мэдэх үүрэггүй байсан нь түүнийг гэм буруугүйд тооцох үнэсдлэл болно.

Орчин үед гэмт явдлыг шинжлэх ухааны үндэстэй судлах, түүний үр дүнг ашиглах явдал тулгамдсан чухал зорилт болж байна. Ийм нөхцөлд гэмт хэрэгтэй тэмцэхэд яаж хандах вэ, ямар арга замаар явуулах вэ гэдэг асуулт зүй ёсоор анхаарал татаж байна.

Энэ талаар орчин үед хоёр хандлага байна.

Нэгдэх нь гэмт явдал нийгмийн үзэгдэл учир тэр гардаг жамаараа гарна, түүнтэй тэмцээд үр дүнд хүрэхгүй гэж үздэг.

Хоёрдахь нь гэмт хэрэг хэдийгээр өөрийн зүй тогтолтой ч гэсэн түүнтэй тэмцэх ажлыг идэвхтэй, эрчимтэй явуулж чадвал түүнийг устгаж, арилгаж тэмцэх ажлыг идэвхтэй, эрчимтэй явуулж чадвал түүнийг бухимдуулахгүй байлгаж болох ба цаашид бууруулж, цөөрүүлж болно гэж үзэж байна.

Дэлхийн ихэнх орон хоёр дахь үзэл баримтлалаар ажиллаж байгаа ба манай оронч энэ замаар явж байгаа билээ.

2. Нийслэл дэх гэмт хэргийн өнөөгийн байдал

Нийслэл Улаанбаатар хотод 1990 онд 2884 гэмт хэрэг гарч байсан бол 1996 онд 9917 гэмт хэрэг гарч даруй 3.4 дахин нэмэгдэв.

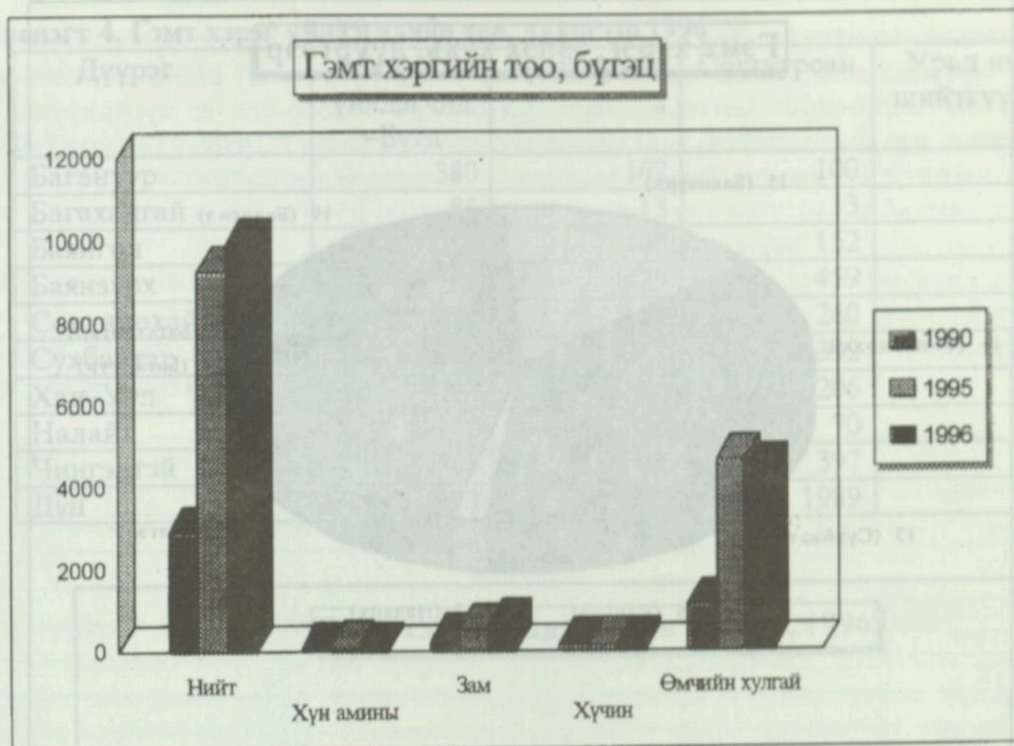
Гэмт хэргийн илрүүлэлт 1990 онд 74.8 хувь байсан бол 1996 онд 72.6 хувь болж 2.2 пунктээр доогуур байна.

Хүснэгт 1. Улаанбаатарт гарсан гэмт хэрэг 1990–1996

Он	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Гарсан гэмт хэрэг–бүгд	2884	3581	4722	7089	7986	9217	9917
Бусдыг санаатай алсан	20	29	49	82	86	74	57
Хүчин	134	130	135	139	144	140	138
Танхай	187	288	334	370	527	536	657
Дээрэм	102	119	117	185	243	279	325
Иргэний эрүүл мэндийн эсрэг	341	283	316	351	490	554	673
Иргэдийн өмчийн хулгай	1078	1426	2163	3480	3932	4624	4384
Аж ахуйн өмчийн хулгай	271	482	720	1085	828	966	1276
Булаалт	133	94	96	122	142	157	181
Зам, тээврийн хэрэг	245	276	328	378	380	513	588
Гал түймрийн хэрэг	20	12	9	9	16	19	15
Бусад	353	442	455	897	1198	1355	1623

1996 онд согтуугаар үйлдэгдсэн 1604, бүлгээр үйлдсэн 929 хэрэг гарсан нь өмнөх оныхоос 12.0–20.3 хувиар нэмэгджээ. Олон нийтийн газарт гарсан хэрэг өмнөх оныхоос 8.2 хувь, гэр орон сууцанд гарсан хэрэг 0.4 хувиар буурсан байна.

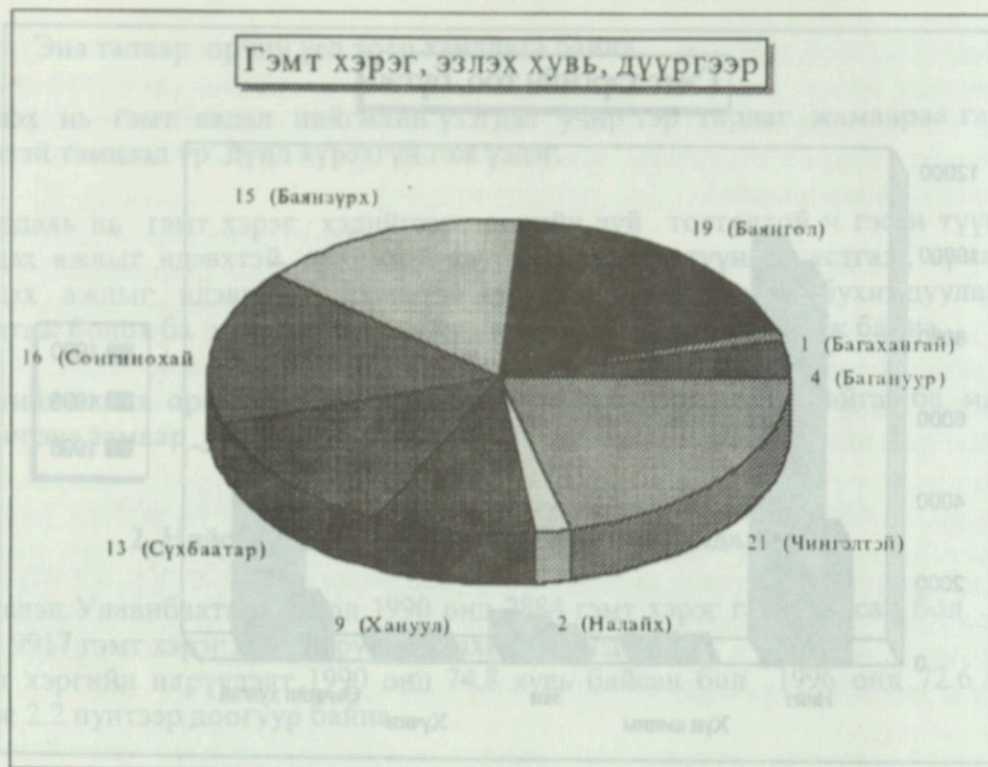
Гэмт хэрэг нь өмнөх хүний идэвхтэй буюу идэвхгүй зан үйлийн хэлбэрээр нэгдэн гэмт үйл ажиллагаа байдаг. Гэм буруутай этгээлийн үйлдэл, эс

Хүснэгт 2. Дүүрэгт гарсан гэмт хэрэг, төрлөөр, 1996

Дүүрэг	Бүгд	Бусдын амийг хорлосон	Хүчин	Танхай	Иргэдийн өмчийн хулгай	Аж ахуйн өмчийн хулгай	Зам тээврийн хэрэг
Багануур	422	1	-	36	112	112	9
Багахангай	96	-	1	15	32	36	-
Баянгол	1862	4	32	107	731	225	109
Баянзүрх	1450	12	26	105	634	169	102
Сонгинохайрхан	1551	7	23	96	837	218	98
Сухбаатар	1266	10	12	65	498	132	126
Хан-Уул	906	11	17	74	299	220	51
Налайх	179	2	6	19	44	34	9
Чингэлтэй	2185	10	21	140	1197	130	84
Дүн	9917	57	138	657	4384	1276	588

Оны эхний 10000 хүнд ноогдох гэмт хэргийн тоо 1995 оныхоос 1996 онд Чингэлтэй, Баянгол, Сонгинохайрхан, Баянзүрх, Багануур, Багахангай дүүрэгт өссөн нь эдгээр дүүрэгт гэмт хэрэг буурахгүй байгааг харуулж байна

Оны эхний 10000 хүнд ноогдох гэмт хэргийн тоо 1995 оныхоос 1996 онд Чингэлтэй, Баянгол, Сонгинохайрхан, Баянзүрх, Багануур, Багахангай дүүрэгт өссөн нь эдгээр дүүрэгт гэмт хэрэг буурахгүй байгааг харуулж байна.

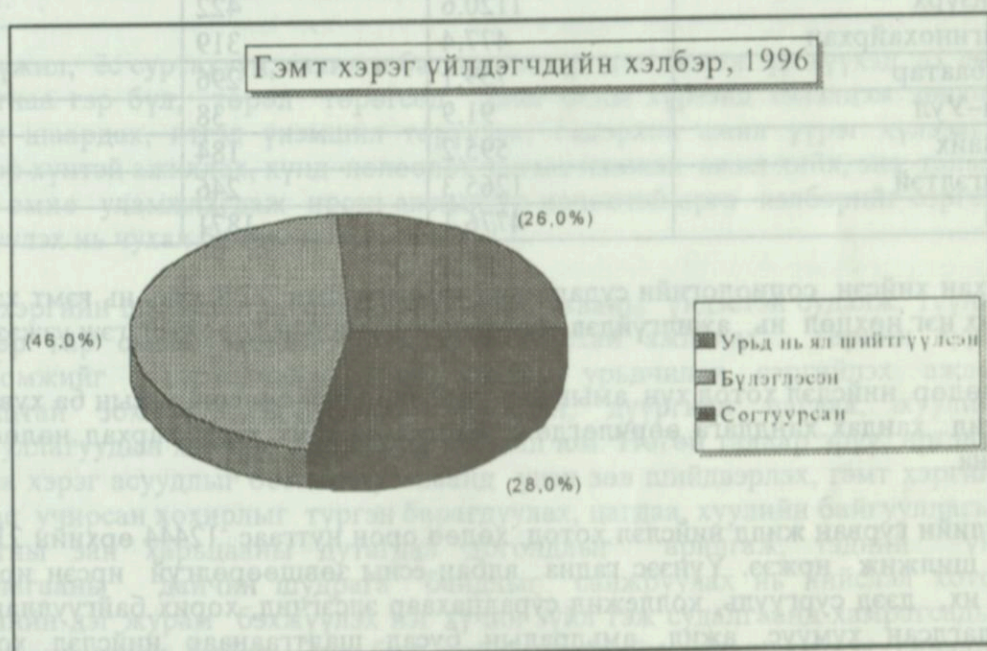
Хүснэгт 3. 10000 хүнд ноогдох гэмт хэргийн тоо, дүүргээр

Дүүрэг	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Багануур	86	110	170	181	200	242
Багахангай	29	36	39	46	119	171
Баянгол	53	73	102	118	135	163
Баянзүрх	74	90	131	130	135	140
Сонгинохайрхан	60	77	104	96	118	125
Сүхбаатар	81	92	108	122	165	151
Хан-Уул	73	99	169	147	198	161
Налайх	54	78	62	63	85	79
Чингэлтэй	80	100	149	230	245	236
Дүн	67	85	120	133	155	160

1996 онд гэмт хэрэг үйлдсэн хүний тоо 1995 оныхоос 10 хувиар өсчээ. Гэмт хэрэг үйлдсэн нийт 7543 хүний 72 хувь буюу 5428 нь ажил сургуульгүй, 8 хувь буюу 632 нь 177 хүртэл насны хүүхдүүд байна. Нийт хэрэг үйлдэгчдийн 8.3 хувь буюу 643 эмэгтэй гэмт хэрэг үйлджээ.

Хүснэгт 4. Гэмт хэрэг үйлдэгчдийн тоо, дүүргээр 1996

Дүүрэг	Хэрэг үйлдэгчид -Бүгд	Бүлэглэгсэн	Согтуурсан	Урьд нь ял шийтгүүлсэн
Багануур	380	162	100	90
Багахангай	86	13	13	9
Баянгол	1066	149	152	79
Баянзүрх	1366	429	459	124
Сонгинохайрхан	1049	142	260	95
Сухбаатар	1089	230	332	101
Хан-Уул	738	204	206	79
Налайх	215	101	70	9
Чингэлтэй	1584	248	397	118
Дун	7573	1678	1989	704

1996 онд ууж согтуурсан 52.1 мянган хүнийг эрүүлжүүлсэн нь 1995 оныхоос 14.3 хувиар өсчээ.

Өнөөдөр нийслэлд өдөрт дунджаар 27 гэмт хэрэг гарч буйн дотор танхай 2, дээрэм 1, иргэний эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг 2, иргэдийн өмчийн хулгай 12, аж ахуйн өмчийн хулгай 3, зам тээврийн хэрэг 2 тус тус гарч 142 хүнийг эрүүлжүүлж байна. Үүний улмаас өдөрт 5 хүн гэмтэж, 1.1 хүн нас барж, 13 сая төгрөгийн хохирол төр, аж ахуйн нэгж, хүн амд учирч байна.

Нийслэл хотод эрүүгийн нөхцөл байдал хүндэрч, гэмт хэрэг нэмэгдэж байгаа нь нийгэм, эдийн засаг, сэтгэл зүйн олон учир шалтгаантай байна.

Хүн амын амьжиргааны түвшин доройтож, ядуурал ихэсч байгаа нь юуны өмнө шилжилтийн үеийн эдийн засгийн уналт, /үндэсний үйлдвэрлэлийн зогсолттой холбоотой бөгөөд хүмүүсийн оюуны хоосролт, ёс суртахууны доройтол, гэр бүл салалт, хүүхдийн өнчрөл, гэмт хэрэг өсөх хандлагатай байгаа нь ядуурал, ажилгүйдлийн уршигт үр дагавар болж байна.

Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол,
дүүргээр 1996

Хүснэгт 5

Дүүрэг	Нийт хохирол, сая төг	Гэмтэж осолдсон хүн бүгд	Нас барсан хүн
Багануур	90.8	82	23
Багахангай	34.3	4	-
Баянгол	341.5	280	66
Баянзүрх	1120.6	422	119
Сонгинохайрхан	477.4	319	75
Сүхбаатар	759.1	296	35
Хан-Уул	91.9	38	11
Налайх	595.2	184	64
Чингэлтэй	1265.3	246	19
Дүн	4776.1	1871	412

Саяхан хийсэн социологийн судалгаанд хамрагсадын 72.4 хувь нь гэмт хэрэг гарах нэг нөхцөл нь ажилгүйдэл, ядуурал, амьдралын доройтол гэж үзжээ.

Өнөөдөр нийслэл хотод хүн амын хэт төвлөрөл бий болсон, улсын ба хувийн өмчид хандах хандлага өөрчлөгдөж байгаа нь гэмт хэрэг гархад нөлөөлж байна.

Сүүлийн гурван жилд нийслэл хотод хөдөө орон нутгаас 12444 өрхийн 21266 хүн шилжиж иржээ. Үүнээс гадна албан ёсны зөвшөөрөлгүй ирсэн иргэд, бүх их, дээд сургууль, коллежид суралцахаар элсэгчид, хорих байгууллагаас суллагдсан хүмүүс, ажил, амьдралын бусад шалтгаанаар нийслэл хотод шилжин ирж буй иргэдийн тоо эрс нэмэгдлээ.

1996 онд нийслэл хотод гэмт хэрэгт холбогдогсдын 9.3 хувь нь урьд өмнө ял эдлээд гарсан хүмүүс байгаа нь энэ чиглэлээр тодорхой арга хэмжээ авах шаардлагатайг харуулж байна.

Нийслэл хотын хүн амын механик өсөлт нь засаг захиргааны нэгж, цагдаа, хуулийн байгууллагын нэг амжилтанд оногдох ачааллыг ч нэмэгдүүлж байна. Одоогийн байдлаар орон сууцны хорооллын цагдаагийн хэсгийн нэг байцаагчид 1470 өрхийн 13850 иргэн, 23 аж ахуйн нэгж оногдож байна.

Үүнтэй уялдуулан нийслэл хотыг бүс нутгийн бодлогоор, хүн амын хэт өсөлтийг хязгаарлах, дагуул хот, тосгодыг хөгжүүлэх зэрэг хот байгуулалт,

төлөвлөлтийн бодлоготой холбоотой иж бүрэн шийдвэрлэх асуудал ч зүй ёсоор гарч байна.

Эдийн засаг, нийгмийн дээрх шалтгаанаас үүдэн нийслэл хотын хүн амын зан суртахуун, уламжлалт ёс жаяг, аж амьдралын хэв маягт өөрчлөлт орж байгаа нь гэмт хэрэг гарах, түүний өсөлтөд нөлөөлөх хүчин зүйл болж байна.

Энэ нь хар амиа бодох, шунхайрах, хөрөнгө мөнгөнний хэт сонирхолд автах, биеийн амрыг хайж хөнгөн хялбар аргаар мөнгө олохыг хүсэх, хээл хахуульд өртөх, хүнлэг энэрэнгүй зан чанар алдагдах зэрэг нийгэм-сэтгэл зүйн олон үр дагавраар илэрч байна.

Үүнтэй уялдуулан өрх гэрийн хүмүүжил, эцэг эхийн үлгэр дуурайлал, хамт олны үүрэг, ахмад үеэ хүндэтгэх уламжлалыг сэргээхэд бүх нийтийн зүгээс хийх ажлыг сайжруулах шаардлагатай байгаа нь судалгаанаас харагдаж байна.

Хүмүүжил, ёс суртахуун, сахилга батын талаар доголдсон үр хүүхэд, ах дүү, ажилтнаа гэр бүл, төрөл төрөгсөд, хамт олны хүрээнд хэлэлцэж зөвлөх, хянаж шаардах, итгэл үнэмшил төрүүлэх, тодорхой ажил үүрэг хүлээлгэх зэргээр хүнтэй ажиллах, хүнд нөлөөлөх талаас ихээхэн ажил хийх, энэ талаар урьд өмнө уламжлагдаж ирсэн ажлын үр нөлөөтэй арга хэлбэрийг сэргээн хөгжүүлэх нь чухал байна.

Гэмт хэргийн шалтгаан нөхцлийг шинжлэх ухааны үндэстэй судалж, түүний мөрөөр гар санаа нэгдэн хамтарч шуурхай ажиллах, төрийн хууль тогтоомжийг сурталчилж, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг далайцтай зохион байгуулахад нийслэл, дүүргийн цагдаа, хуулийн байгууллагуудын хамтын ажиллагаа ч чухал юм. Нөгөө талаар эрүү, иргэний аливаа хэрэг асуудлыг богино хугацаанд үнэн зөв шийдвэрлэх, гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг түргэн барагдуулах, цагдаа, хуулийн байгууллагын ажилтны зан харьцааны дутагдал доголдлыг арилгаж, тэдний үйл ажиллагааны дайчин шудрага байдлыг сайжруулах нь нийслэл хотод нийгмийн дэг журам бэхжүүлэх нэг хүчин зүйл гэж судалгаанд хамрагсадын олонхи нь үзсэн байна. Энэ бол нийслэлчүүдийн санал, сэтгэл санааны илэрхийлэл юм.

Нийслэлд явуулсан судалгааны дүнгээс үзэхэд цагдаа, замын цагдаагийн газрын ажлыг судалгаанд хамрагдсан таван хүн тутмын нэг нь боломжтой, гурав нь дунд зэрэг, нэг нь хангалтгүй дүн өгчээ. Хот дүүргийн шүүх, прокурор, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн байгууллагын ажлыг эрс өөрчлөн, тэнд алба ажил хашигчдын хариуцлага санаачилгыг бүх талаар дээшлүүлэх нь чухал байна.

Нийгмийн дэг журмыг бэхжүүлж, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг сайжруулахын тулд нийслэлийн төр захиргаа, хууль, цагдаагийн байгууллага, нийт хамт олны хүч анхаарлыг дараах асуудалд төвлөрүүлэх хэрэгтэй байна.

Үүнд:

1. Нийслэлд гарч буй гэмт хэргийн 50 гаруй хувийг эзэлж байгаа хулгайн гэмт хэрэгтэй тэмцэх ажлыг хүчтэй болгох

Хулгайн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор албан байгууллага, аж ахуйн нэгжийн харуул манаа, дотоод эмх цэгцийг сайжруулах, дохиоллын системд хамруулан, иргэдээс өмч хөрөнгөө хамгаалах үүргийг дээшлүүлэх ажлыг дүүрэг, цагдаагийн байгууллагууд нэн дариу хийх нь чухал.

Орон сууцны хороололд орцны эргүүл жижүүр ажиллуулж байгаа нь хулгайн гэмт хэрэг гарахаас урьдчилан сэргийлэхэд чухал ач холбогдолтойг амьдрал харуулж байна. Нийслэлийн хэмжээнд орон сууцны 205 байрны 390 орцонд 1170 хүн эргүүл жижүүрээр ажиллаж байна.

2. Архидан согтуурахтай тэмцье. Нийслэл хотод 1992 онд 16000 хүн эрүүлжигдэж байсан бол 1997 оны эхний найман сард 39 мянга болжээ. Архидан согтуурах, түүнийг байнга буюу хэтрүүлэн хэрэглэх, ухаалаг бус хэрэглээ ч иргэд, ялангуяа хүүхэд, залуучуудын дунд их нэмэгджээ. Эрүүл мэнд цагдаагийн байгууллагын гаргасан судалгаагаар архаг гэгдэх архичид 1900 бүртгэгдэж тогтоогдсон нь 1996 онныхоос бараг хоёр дахин нэмэгджээ. Баар, зоогийн газрын тоо нийслэлд 435-д хүрсэн нь согтууруулах ундаагаар үйлчлэх, худалдан борлуулахдаа түүнээс олох ашгийг гол сонирхол болгох хандлага газар авч байгааг харуулж байна. Мөн архи, согтууруулах ундаа үйлдвэрлэдэг газар 30 гаруй байна.

3. Авто аваарын хэрэгтэй тэмцье. 1997 оны техникийн үзлэг тооллогоор нийслэлд 35 мянга гаруй тээврийн хэрэгсэл тоологдсон нь 1994 оныхоос 38.2 хувиар нэмэгджээ. Сүүлийн гурван жилд нийслэлд зам тээврийн осол 5689 гарч, 1573 нь эрүүгийн шугамаар шалгагдан, түүний улмаас 230 нь нас барж, 1572 хүн гэмтэж, үлэмж хэмжээний эд материалын хохирол учирчээ. Нийслэлд авто ослын 70 гаруй хувь нь жолоочийн буруугаас шалтгаалсны дотор нийт ослын 60.9 хувийг хэвшлийн автомашины жолооч үйлджээ.

4. Хүүхэд залуучуудыг гэмт хэрэг зөрчилд холбогдохоос сэргийлье. Нийслэл хотод 0-15 насны хүүхэд нийт хүн амын 38.9 хувийг эзэлдэг. Нийслэлд нийт гэмт хэрэг үйлдэгсдийн 12 хувийг хүүхдүүд эзэлж байгаа нь анхаарахгүй орхихын аргагүй юм. Хүүхэд залуучууд амиа хорлох явдал ихэсч байна. Хүүхдүүд тэнүүчлэн амьдарч байгаагийн гол шалтгаан нь гэр бүл салалт, эцэг эхийн хүйтэн хайнга харьцаа, дарамт хүчирхийлэл, архидалт, амьдралын ядуурал, сургууль завсардалтаас эх үүсвэртэй байна. Юуны өмнө хүүхдийн төрсөн гэр орных нь нөхцөлд өсгөж хүмүүжүүлэх, эцэг эхийн үүрэг хариуцлагыг эрс дээшлүүлэх хэрэгтэй байна.

5. Нийгэм эдийн засгийн тогтвортой бус байдал, амьдралын ядуурал, оюуны хоосрол, ёс суртахууны доройтол зэрэг амьдралын янз бүрийн нөхцөл шалтгаанаас болж охид, эмэгтэйчүүд архидан согтуурах, садар самуун амьдралд татагдаж биеэ үнэлэх явдал өсөх хандлагатай багаа нь хамгийн ихээр сэтгэл зовоож байгаа асуудлын нэг мөн. Эрүүл мэндийн

сурталчилгааг өргөн зохиох, иргэнийх нь хувьд захиргааны арга хэмжээ авахаас эхлээд энэ сөрөг үзэгдлийн эсрэг бүх нийтээрээ тэмцэж, таслан зогсоох санал бодлоо ярьцгаая.

6. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлье. Энэ талаар тусгайлан хууль боловсруулан гаргах хэрэгтэй байна.

Он	1990	1996
Монгол улсын хүн ам	2362	2330
Баян-Өлгий	24	21
Ашигласан материал		
Гэмт хэргийн мэдээ УСГ 1990-1996 он		

С. Жанцан, М. Мөнхбаяр " Гэмт хэргийн ойлголт, үндсэн шинж Монголын төр, эрх зүй 96"1

Гэмт явдалтай тэмцэх онолын асуудалд Монголын төр, эрх зүй 95"1

Ж. Наранцацралт " Нийгмийн дэг журмыг бэхжүүлж, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд иргэд, хамт олны оролцоог өргөжүүлье Улаанбаатар сонин 1997.9.30 И186

Урс	44.2	9.5	30.0	7.8	24.7
Ховд	39.5	9.5	30.0	7.8	24.7

Төрөлтийн эсрэг зорилготой ажилыг эрчимжүүлж, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд иргэд, хамт олны оролцоог өргөжүүлье. Энэ талаар тусгайлан хууль боловсруулан гаргах хэрэгтэй байна.

Урс 44.2, Ховд 39.5, 9.5, 30.0, 7.8, 24.7